

7. Петровська І.Р. Підвищення ефективності управлінської діяльності керівника за допомогою коучингу / І.Р. Петровська, Р.Д. Бала // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – №20.14. – С. 158-161.
8. Нагара М.Б. Роль коучингу в забезпеченні конкурентоспроможності персоналу / М.Б. Нагара // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського: зб. наук. праць. – 2009. – № 4 (44). – С. 96-101.
9. Кулик В.А. Коучинг в системі трансферу інновацій / В.А. Кулик // Проблеми системного підходу в економіці. – 2007. – № 1. – 137 с.
10. Денисенко Е. Коучинг для менеджерів / Е. Денисенко // Отдел маркетинга. – 2004. – № 7-8. – С. 52-53.
11. Бережна В. Підготовка майбутніх менеджерів до інноваційної професійної діяльності з використанням новітніх засобів навчання / В. Бережна // Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук. праць. – Сер.: Педагогіка та психологія. – 2009. – Вип. 468. – С. 21-27.

Summary. *In the article the analysis of the personnel management system at the Russian companies gives grounds to assert that needs to rethink the role of man in the production process, as well as the growth of competitiveness of the staff, which is impossible without production of new methods and approaches that contribute to samarskite potential of both managers and staff. One of the methods are widely used in developed countries is the conceptual basis of coaching which is gaining popularity in our country.*

Key words: *coach, coaching, mentoring, staff, personnel management, growth, counseling.*

УДК 316.48

Надрага В.І., канд.наук. з держ. упр., доцент

Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України

ОЦІНКА ПРОФЕСІЙНИХ РИЗИКІВ В КОНТЕКСТІ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ

Стаття присвячена обґрунтуванню методів оцінки професійного ризику, що означає насамперед розширення можливостей забезпечення конституційного права людини на працю в умовах, які відповідатимуть вимогам безпеки.

Ключові слова: *ризик, соціальні ризик, методи оцінки.*

Протягом останніх років роль управління ризиками як інструмента мінімізації втрат і підвищення ефективності виробничого процесу постійно зростає, оскільки актуалізуються самі ризики внаслідок ускладнення більшості технологічних процесів.

Професійний ризик пов'язаний з невизначеністю та ймовірнісними характеристиками об'єктно-суб'єктних взаємозв'язків: вплив техногенного середовища на людину, суб'єктивне сприйняття ризиків людиною, охорона праці, механізми соціального страхування та реабілітації. Основною сутнісною характеристикою професійного ризику виступає ймовірність настання для тієї чи іншої професійної групи страхових випадків, внаслідок яких відбувається втрата доходу (це може бути як нещасний випадок на виробництві, так і професійне захворювання).

Об'єктом вивчення професійних ризиків безпосередньо виступає робоче місце, де має місце та чи інша ризикова ситуація. Стосовно предмета, то ним може слугувати як статистика виробничого травматизму і професійної захворюваності, так і окремі фактори професійного ризику. Результати аналізу визначають напрямки розвитку інфраструктури управління ризиками, а також превентивні заходи їх попередження.

Говорячи про методичні підходи до оцінки професійних ризиків як потенційної небезпеки здоров'ю (травмування, захворювання) в результаті професійної діяльнос-

ті, спеціалісти загалом визнають, що чітке формулювання поняття професійного ризику пов'язане з методичними труднощами, й сьогодні це завдання повністю ще не вирішене, тому що запропоновані методи його кількісного встановлення є найчастіше теоретизуваннями [1, с. 340]. Рівень професійного ризику для визначеної професійної групи можуть характеризувати: ймовірність настання страхових випадків; види та тривалість втрати працездатності; види компенсаційних виплат, набір медичних і реабілітаційних послуг.

У міжнародній практиці знайшли застосування дві групи методів оцінки професійних ризиків [2-4]:

- прямі (використовують статистичну інформацію за обраними показниками ризику або ж показники нанесених збитків з імовірністю їх настання) – це можуть бути показники, які розраховані: за коефіцієнтом частоти нещасних випадків за рік на тисячу працівників; коефіцієнтом частоти настання смертельних випадків на виробництві; коефіцієнтом тяжкості виробничого травматизму; індексом професійної захворюваності, індексом травматизму; інтегральним показником за видом економічної діяльності;
- непрямі методи використовують показники відхилення наявних контрольованих умов від нормативних значень, – у цьому випадку ризики повністю залежать від частки невиконаних директивно встановлених вимог.

Основою для математичного виразу показників ризику є його розподіл за територією. Власне індивідуальна потенційна небезпека у тій чи іншій місцевості характеризує ризик від визначеного виду небезпеки для конкретної людини протягом одного року. Величина індивідуального ризику не залежить від розподілу персоналу підприємства чи населення на території, вона лише відображає рівень потенційної небезпеки, який створює з об'єктивних причин конкретний індивід. Виходячи з цього, базуючись на методичному підході, запропонованому Е. Хенлі [5, с. 263], величина індивідуального ризику людини, що знаходиться у точці з координатами $(x; y)$ може бути подана у наступному вигляді:

$$R \sum(x; y) = \sum_{ii} \Delta E_{ii}(x; y) F_i$$

Середня величина ризику буде залежати від обраного сценарію та кількості зареєстрованих летальних випадків на виробництві:

$$IR^{ov} = \frac{\sum_{xy} (x; y) \cdot N(x; y)}{\sum_{xy} N(x; y)} = \frac{F}{N}$$

Сумарний ризик можна виразити наступним чином:

$$F = \sum_{xy} R_{\sum(x; y)} \cdot N(x; y) = IR^{ov} \cdot N$$

Тоді еквівалент економічних збитків від виробничих ризиків набуває такого виду:

$$ESC = \sum C_i^* \cdot N_i^p (1, 2 < p, 2)$$

де Δi – ймовірність реалізації сценарію i ;

$E_{ii}(x; y)$ – ймовірність реалізації механізму впливу i у точці $(x; y)$;

$N(x; y)$ – чисельність людей, які можуть знаходитися у точці з координатами $(x; y)$;

N – загальна кількість людей, які знаходяться під дією негативних факторів;

C_i^* – ймовірність настання негативних наслідків за умови реалізації аварійного сценарію i ;

N_i^p – кількість летальних випадків за умови реалізації аварійного сценарію i .

Для визначення фактичних чи прогнозованих значень частоти або ймовірності (ризик) нещасних випадків зі смертельним наслідком та без такого наслідку діє

достатньо добре налагоджена державна система обліку та узагальнення статистичної інформації про виробничий травматизм.

Подібної інформації про величину всіх збитків від виробничого травматизму на даний час ні в статистичних джерелах, ні в органах державного управління, ні на підприємстві немає. Є інформація про окремі складові збитків (страхові виплати потерпілим, про відчутні та очевидні збитки підприємства тощо), але повної картини про всі збитки на даний час не існує.

Тому можна припустити, що сума збитків від виробничого травматизму (зі смертельним наслідком і без такого наслідку) складається з двох основних груп: страхових відшкодувань потерпілим і збитків підприємства, що не підлягають обов'язковому страхуванню. Страхові відшкодування здійснюються в законодавчо обумовлених межах за рахунок страхових внесків підприємств, які встановлюються у залежності від класу професійного ризику, до якого відноситься підприємство. Тому при визначенні ціни ризику у частині страхових відшкодувань потерпілим доцільно враховувати всі видатки страхової системи. Інформація про ці видатки міститься у щорічних звітах про виконання бюджету Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України.

Таким чином, незважаючи на досить широке розмаїття підходів до оцінки та управління професійними ризиками, сьогодні є необхідність упровадження єдиних критеріїв ризику, що дасть можливість оптимізувати виплати з Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України. Напрямок подальших наукових пошуків повинна стати прив'язка критеріїв ризику до конкретних територій, населення яких підпадає під дію небезпечних виробничих факторів.

Список використаних джерел

1. Дорошенко К.В. Методические подходы к оценке профессионального риска / К.В. Дорошенко // Друга Українська конференція з охорони праці. – Київ, 1998. – 437 с.
2. Salvi, O. and Gaston, D. (2004). Risk assessment and risk decision-making process related to hazardous installations in France. *Journal of Risk Research*: 7 (6), 599-608
3. Wardak A, Gorman ME, Swami N, Deshpande S. (2008). Identification of risks in the life cycle of nanotechnology - based products. *J Ind Ecol*; 12:435-48.
4. Institution of Chemical Engineers. (1992). *Nomenclature for Hazard and Risk Assessment in the Process Industry*.
5. Ernest J. Henley, Hiromitsu Kumamoto. *Reliability engineering and risk assessment*. - 1981 by Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, N. J. 07632.

Summary. *The paper analyzes the justification of the valuation methods of the professional risks means first of all the expansion of possibilities to provide constitutional human right to work in conditions that meet safety requirements. Therefore, it is important to estimate losses from workplace injuries and occupational diseases, taking into account the risk factor. It will help to determine the significance of indices of occupational injuries and occupational diseases in the total loss of the company; evaluate the price of risk for the company projections; use the indices of valuation of damages by public oversight to motivate the employer to increase the level of safety as well as to justify the improvement of the regulatory and legal framework of labor safety in the country.*

Key words: *risks, social risks, estimation methods.*